

דף קיג

קעג. א. כיצד קושרים דלי בשבת לדלות בו, ומה דינו של חבל דלי שנפסק?
ב. הבא לקשור פרתו לאיבוס בשבת – מה יעשה?

א. קושרים דלי בפסקיא (= חגורה, רצועה), שאינו מבטלו שם ועתיד להסירו, אבל לא בחבל, אף לא חבל גרדי (= אורג) שצריך לו למלאכתו – גזרה אטו חבל דעלמא שמבטלו שם. רבי יהודה מתיר בחבל גרדי.
א. הרמב"ם סתם לאיסור בכל חבל. וכן דעת המ"מ, וכן פסק רבנו ירוחם והרע"ב. וכן משמע מסתימת השו"ע (עפ"י באור הלכה ש"ד). ואילו הרא"ש והטור כתבו שבחבל גרדי מותר.
ב. כתבו ראשונים: דליים שלנו שאינם קבועים בבור – מותר אפילו בחבל דעלמא, כי אין הקשר עשוי להישאר זמן מרובה (עפ"י תוס' הרא"ש; רשב"א ו'חדושי הר"ן בשם התוס').

חבל דלי שנפסק – לא יהא קושרו אלא עונבו. רבי יהודה אוסר לענבו שהעניבה כקשירה, אלא כורך פונדא (= אוור חלול) או פסקיא על שני הקצוות.
הלכה כחכמים שהעניבה אינה כקשירה.

ב. אמר רב: מביא אדם חבל מתוך ביתו וקושרו בפרה ובאבוס. והעמידו דבריו בחבל של האורג מפני שעתיד ליטלנו, אך לא בחבל רגיל. ואם כבר היה החבל קשור באבוס – קושר ראשו השני בפרה. בפרה – קושרו באבוס.

דברי רב אמורים בשיטת רבי יהודה דלעיל שאינו גוזר חבל גרדי אטו חבל דעלמא. או אפשר שגם חכמים מודים כאן כי אין מצוי בזה קשר של קיימא מפני שעשוי ליטלו (עפ"י תוס').

קעד. כלי האורגים, האם מותרים הם בטלטול?

אמר רב יהודה אמר שמואל: כלי האורגים מותר לטלטלם בשבת (שהם ראויים לשימושים שונים ואין הגרדי מקפיד בכך, כגון חבל שלו. ער"ף וש"ר). ולא היה ברור לרב יהודה האם כובד עליון ותחתון בכלל זה. ורב נחמן אמר שמואל: אפילו כובד עליון ותחתון מותר, אבל לא העמודים (אפילו אינו מבטלם לקרקע אלא עשויים להיטלטל. עפ"י הנצי"ב) – מפני שהם עושים גומות ויש חשש שמא יבוא להשוות גומות שבביתו. ורבי יהודה בר ליואי אמר לרבי יוחנן: אין מטלטלים כובד עליון ותחתון לפי שאינם גיטלים (בחול מפני כובדם, הלכך כל מלאכתם לאיסור. עפ"י רש"י).

א. מרש"י משמע שכלי האורגים מותרים כשאר כלים. ואולם הרמב"ם (ועוד) כתב שדינם ככלים שמלאכתם לאיסור ואינם מותרים אלא לצורך גופם או מקומם (עפ"י ריטב"א ושלטי הגבורים, ע"ש. ואפשר אף דעת רש"י כן – ע' בחדושי הנצי"ב. וע"ע שפת אמת; חו"א מב, ב).

ב. פסק הרמב"ם (שבת כו, א) כרבי יהודה בר ליואי [שמכך ששאלו רבי יוחנן, משמע שעדיף הוא ממנו, ולכך יש לפסוק כמותו כנגד ריו"ח ושמואל. מגיד משנה] שכובד העליון והתחתון אסורים (וכ"ה בפסקי הרי"א פ"ז, ז).

ג. לפירוש אחד המובא ברש"י להלן (קכג), העמודים והקנים והכובדים אסורים לדעת רב חנינא בר שלמיא בשם רב, מפני שהאורג מקפיד עליהם שלא יתלכלכו ומקצה להם מקום. ורבא (קמ:): התיר קנה של אורגים לשלפו מהכתונת התלויה בו.

דין הטומן לפת וצנונות באדמה – ע' לעיל נ ולהלן קבג.

קעה. א. האם מותר לקפל בגדים בשבת?

ב. האם מותר להציע מטות בשבת?

א-ב. מקפלים את הבגדים בשבת כדי שלא יתקמטו, ואפילו כמה פעמים – אם חוזר ולובשם בשבת, אבל לא למוצאי שבת. ודוקא קיפול באדם אחד, אבל בשנים אסור (כי בשעת קיפולם מפשטים הם קמטים ונראים כמתקנים). וגם באחד לא התירו אלא בחדשים (שהם קשים ואינם ממהרים ליקמטו), ובלבנים ולא בצבועים (שניכר בהם התיקון יותר), ורק כשאין לו להחליף בגד אחר.

א. מסתפק ר"י אם יש לו ואינו יפה כזה. ונקטו הפוסקים שאם אין לו בגדי שבת אחרים אלא של חול – הרי זה כ'אין לו להחליף'.

ב. המקפל על הספסל, דינו כמקפל בשני בני אדם שאסור (א"ר בשם הירושלמי, מובא במשנ"ב שב סק"ד).

ג. יש מי שאומר שלקפלו שלא כסדר קיפולו הראשון מותר בכל ענין. ונראין דבריו (שלחן ערוך שב,ג). וכן סתמו האחרונים לדינא, ומכל מקום הרוצה להחמיר על עצמו שלא לקפל אלא במילוי התנאים דלעיל – ודאי עדיף (משנה ברורה בשם מחצית השקל).

ואולם אם משאיר את הקיפול החדש ואינו מחזירו לאחר השבת לקיפולו הראשון – הרי זהו סידורו ואסור א"כ אם הוא קיפול שאינו טוב והקיפול הראשון טוב וניכר [ואז מותר באותו קיפול אף לכמה שבתות], שאין כאן תיקון אלא קלקול (עפ"י ש"כ טו הערה קנד ובתיקונים ומלואים).

ויש שכתבו שכיום המנהג להקל בקיפול אפילו כסדר הראשון (ברכ"י שב,ג; כף החיים אות לב; ארץ חיים שב,ג). ויתכן שהקיפול שלנו אינו כקיפול שלהם כי הבגד כיום לאחר הכביסה הריהו כמו לאחר גיהוץ בזמנם. ומכל מקום טוב להחמיר ולקפל הטלית שלא כקיפולה הראשון (אור לציון ח"ב כד,ג [וכתב שאין להשאיר ללא קיפול, משום בזיון מצוה. ואין נראה כן מכמה פוסקים]. וע' באג"מ או"ח ח"ה כ אודות קיפול הטלית בהבאתה מבית הכנסת, ומסתימת דבריו ג"כ נראה שאין חילוק אם מקפל כקיפול הראשון אם לאו).

ד. מותר לקפל בגדים שאין קיפולם ניכר בהם, כגון דברי סריגה וכדו', אפילו לא נתקיימו התנאים האמורים (שש"כ טו,מו).

ה. מותר לקפל כבסים יבשים אם אין כוונתו לקיפול הבגד וגם אינו מקפיד על צורת הקיפול אלא כוונתו רק להקל על סידור הבגד במקומו (ערוך השלחן שב,יא. מובא בשש"כ שם; אור לציון ח"ב כד,ג-ד). אך אם מקפלים כדרכם כדי ללובשם אחר השבת או כדי שיהיו מוכנים לו לגיהוץ, אסור משום טורח בשבת שלא לצורך (שם בהערה בשם הגרשו"א).

וכיו"ב יש בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה כ) אודות קיפול הטלית והבאתה מבית הכנסת הביתה, שאם חוששים להשאירה בבית הכנסת שמא ישתמשו בה וכד' – מותר לעשות זאת ואין בדבר משום הכנה או טירחה שלא לצורך, כי מטרת הקיפול היא כדי להניח הטלית בכיס בלא שתתקמט. [ומשמע לכאורה מתוך דבריו שאם אינו חושש להשאירה שמא ישתמשו בה וכד', אין להחזירה. ובספר שמירת שבת כהלכתה (כה,פא) נקט עפ"י הגרשו"א להתיר להחזירה הביתה בכל אופן, כי כל דבר שאנשים רגילים לעשותו מבלי לחשוב על התועלת שבעשייתו, אין זו בגדר 'הכנה'].

מציעים את המטות מלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת.

- א. איסור זה מדרבנן, משום הכנה משבת לחול (עפ"י שו"ע הגר"ז שב, י).
- ב. אם המטה נמצאת במקום שגנאי להשאירה כך, ובזיון לשבת שתעמוד כך – נראה שמותר להציע, שזהו צורך השבת (כן נקט מגן אברהם שב סק"ו, דלא כב"ש).

רבי ישמעאל אומר: מקפלים את הכלים ומציעים את המטות מיום הכפורים לשבת (שקדושת יוהכ"פ קלה משבת), אבל לא משבת ליום הכפורים. ורבי עקיבא מושה שניהם [שלכך אומר אין חלבי שבת קרבים ביוהכ"פ ולא של יוהכ"פ בשבת. ולשיטתו כמו כן אין מקפלים ומציעים מיום הכפורים לשבת. כמשמעות המשנה, וכן מבואר בתוס' קיד:].

- א. רבנו חננאל כתב שמותר לקפל משבת זו לשבת אחרת. ואילו פוסקים אחרונים נקטו עפ"י התוספתא (יג, יט) לאסור (כן הביא בשש"כ פט"ו הערה קמו מתהלה לדוד שב).
  - ב. ממשע שמותר לקפל ולהציע מיום טוב לשבת שלמחרת. ולדעת רעק"א [נפמ"ג, דלא כא"ד] אפילו בלא ערובי תבשילין, שהרי קדושת יו"ט קלה משבת לדברי הכל (מובא במשנ"ב שב סק"ו ובשעה"צ כג).
- ומיום ראשון של ראש השנה לשני – נראה שאסור לפי מה שאנו נוקטים לחומרא ששתי קדושות הן (ע' או"ח תקג, א. אבל להרמב"ם נראה שמותר כמקפל לאותו יום, ע"ש בבאה"ל).

קעו. כיבוד שבת במלבוש, בהליכה ובדיבור – כיצד?

וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר –
וכבדתו – שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול. אם אין לו בגד להחליף, ישלשל בגדיו שייראו ארוכים כמדת עשירים היושבים בבתם ואינם צריכים לסלק בגדיהם מן הארץ בשביל מלאכה. ואין זה נראה כיהירות – לפי שאינו עושה כן אלא בשבת.
מעשות דרכיך – שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול, שלא יפסע פסיעה גסה (יותר מאמה. רש"י). [ואף בחול אין לפסוע פסיעה גסה משום שהיא נוטלת ממאור עיניו של אדם. ומחזירו בקידוש ליל שבת].
הסיקו בגמרא שהפוגע באמת המים ואי אפשר לו לעבור דרכה אלא להקיפה או לדלג מעליה – יקפוץ וידלג.

- א. רצים בשבת לדבר מצוה (ברכות ו. או"ח שא, א).
- ב. הבחורים המתענגים מריצה – מותר להם לרוץ. וכן מותר לרוץ כדי לראות כל דבר שמתענגים בו (שו"ע שא, ב ובמשנ"ב. נראה שיש ללמוד בק"ו שמותר לרוץ למניעת צער, אפילו צער מועט, וכגון כשיורד גשם או קר בחוץ).

ממצוא חפצך – חפצין אסורים, חפצי שמים מותרים (כגון פסיקת מזונות ושיוך התינוקות).
ודבר דבר – שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול.

א. רש"י פירש: כגון מקח וממכר וחשבונות. [ואפילו דבר שהוא לצורך השבת אסור לדבר עליו בלשון 'קנין' וכדו'. עפ"י שו"ת משיב דבר ח"א לה; בן יהודע. וכן הלואת צרכי שבת אסורה בלשון 'הלואה' כדלהלן קמח], וכגון התרת נדרים והפרתם (עפ"י לבוש יו"ד רכח, ג; שעה"צ שמא, א. אבל מתירים חרמי ציבור, שאם לא יתירו בשבת כשכולם מקובצים, לא יוכלו להתירם. עפ"י ב"י או"ח ויו"ד שם).
רבנו תם: אפילו דיבור בעלמא, אין לדבר כל כך בשבת כמו בחול. ובירושלמי אמרו: בטורה התירו בשאלת שלום בשבת. ואין איסור אלא להרבות אבל בלא ריבוי מותר (עפ"י בהגר"א שו סק"א).

ב. בני אדם שמתענגים מסיפור שמועות ודברי חידושים – מותר לספרם בשבת, אבל מי שאינו מתענג בריבוי שמועות הללו ועושה כן בשביל חברו, יש בזה חשש איסור (עפ"י תרומת הדשן סא. ומובא ברמ"א שו,א). ומכל מקום גם כשמתענג אין זו משנת חסידים, והנשמר מלדבר דברי חול – קדוש ייאמר לו (מובא במשנ"ב שם, ע"ש. וע' בעש"ט עה"ת יתרו לח).
דבור אסור הרהור מותר.

א. אפילו בעניני עסקים ומו"מ, משמע להלכה שהרהור מותר (וכ"כ ב'חידושי הר"ן'). ואולם מצוה שלא להרהר בעסקיו כלל (ע' או"ח שו,ח; ט"ז שו סק"ד; שפת אמת). וטוב להסיח דעתו מכל עניני עולם הזה, שהשבת הוא 'יומא דנשמתין' כדאיתא בזוהר, ולא יומא דגופא כלל (ע' פרי צדיק עקב ו ועוד).
ואם מטריד לבו ודואג מתוך הרהור – אסור (עפ"י אגרת התשובה לרבנו יונה, מובא בב"י שו).
ב. הוא הדין בכל אלו לענין יום טוב (עפ"י פמ"ג ר"ס שח במ"ז; באה"ל תקכט ועוד).

דפים קיג – קיד

קעז. א. אלו הם מאמרי רבי יוחנן בעניני כבוד הבגדים?
ב. איזהו תלמיד חכם שמחזירין לו אבידה בטביעות עין; שממנים אותו פרנס על הציבור; שבני עירו מצווים לעשות לו מלאכתו?
א. רבי יוחנן היה קורא לבגדים 'מכבדי'.
עוד ממאמרי רבי יוחנן:
מנין לשינוי בגדים (שהוא דרך כבוד לפני המקום) מן התורה, שנאמר ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים; –
גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא במנעלים המטולאים לשוק. ופרשו: בטלאי על גבי טלאי, ובמקום שעל גבי הרגל ולא במקום העקב, ובימות החמה (עפ"י ברכות מג ובראשונים כאן ובהגהת הב"ח; רמב"ם דעות ה,ט); –
כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו – חייב מיתה, שנאמר כל משנאי אהבו מות, אל תקרי 'משנאי' אלא 'משניאי'. ופרשו דבריו: בגלימה, אבל בלבוש שמתחת הגלימה אין להקפיד אלא על רבד (– שכבת זרע, או דם. עפ"י ראשונים).
[ופירש רבי יוחנן דברי רבי יוסי שרבב חוצץ בבגדי בנאין מצד אחד ובגדי בור משני צדדים – 'בנאין' אלו תלמידי חכמים, שעוסקין בבנינו של עולם. ולפי שהם מקפידים על טינוף לכך חוצץ אפילו אינו מעבר לעבר]; –
מהו שכתוב כאשר הלך עבדי ישעיהו ערום ויחף – 'ערום' בבגדים בלואים, 'ויחף' במנעלים המטולאים; –

איזהו תלמיד חכם שמחזירין לו אבידה בטביעות העין – זה המקפיד על חלוקן להופכו.
[עוד לימד רבי יוחנן (ע' ב"מ כט:): דרך ארץ, שלא ינער אדם כסותו תדיר, שהניעור קשה לבגד. גם נהג להניח מפה על בגדיו [ואין בדבר משום חשש כלאים] כדי שלא יתלכלכו (עפ"י ירושלמי כלאים ט,ב). וכן הורה לרבי יהודה נשיאה ללבוש חלוקן מכובד משום 'מלך ביפיו...'. (ע' בירושלמי סנהדרין ב,ו). וע"ע בתר"י ברכות כד: מהירושלמי].